

7. Ничкало Н. Г. Перспективи розвитку професійної освіти і проблеми підготовки педагогів нової генерації / Н. Г. Ничкало // Педагог професійної школи : зб. наук. пр. / редкол. : Н. Г. Ничкало (голова), І. А. Зязюн, О. І. Щербак (заступник голови) та ін. ; упоряд. Н. Г. Ничкало, О. І. Щербак. – К. : Наук. світ, 2003. – Вип. V. – 281 с. – С. 4-12.

Анотація

У статті розглядається проблема професійної підготовки інженерів-педагогів до виховної діяльності у професійно-технічних навчальних закладах. Пridіляється увага діям інженера-педагога у межах компонентів педагогічної системи.

Аннотация

В статье рассматривается проблема профессиональной подготовки инженера-педагога к воспитательной деятельности в профессионально-технических учебных заведениях. Уделяется внимание действиям инженера-педагога в пределах компонентов педагогической системы.

Summary

The article focuses on proving of engineer-pedagogy professional training to educational activity in vocational schools are analyzed. The attention to engineer-pedagogy actions in the range of pedagogical system components is given.

Ключові слова: інженер-педагог, професійно-технічні навчальні заклади, виховний процес, професійна підготовка, педагогічна система, компоненти педагогічної системи.

Ключевые слова: инженер-педагог, профессионально-технические учебные заведения, воспитательный процесс, профессиональная подготовка, педагогическая система, компоненты педагогической системы

Key words: engineer-educator, vocational institutions, educational activity, vocational training, educational system, component teaching system.

Подано до редакції 11.10.13.

УДК 371.132

© 2013

Клочко А. О.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕГРАТИВНОГО ПІДХОДУ У НАВЧАННІ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Проблема інтегрованої освіти становить значний інтерес для багатьох наук, що вимагає серйозних наукових досліджень. Важливим завданням є визначення переваг інтегративної фахової підготовки, оскільки в процесі інтегрованого навчання створюється можливість для вибору кожним студентом своєї освітньої траєкторії, і як наслідок виховання майбутнього фахівця-професіонала, затребуваного на сучасному ринку праці. Навчальний процес, побудований на інтегративній основі, можливий з урахуванням виділених педагогічних умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Проблему інтеграції знань на міждисциплінарному, філософському й педагогічному рівнях вивчали І. Бех, С. Гончаренко, І. Іванчук, Б. Кедров, Н. Кузьменко, Б. Новик, О. Савченко, О. Спіркін, Р. Мустафіна; основні положення теорії міжпредметних зв'язків у цілісному процесі навчання були об'єктом дослідження І. Волощука, Н. Лошкарьової, В. Максимової, В. Федорової. Загалом же ця проблематика досліджувалася в дисертаційних працях Р. Гуревича, І. Козловської, О. Левчука, Л. Медведєва, Ю. Сьоміна, Т. Тарасової, О. Тимошенко, М. Чапаєв, О. Яніна та ін.

Формулювання цілей статті... Мета статті полягає у визначенні ефективних умов підготовки студентів – майбутніх учителів початкових класів, до реалізації інтегративного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження... Зазначена мета зумовила постановку певних завдань дослідження, а саме: визначення дефініцій "інтеграція" та "педагогічна умова"; виокремлення педагогічних умов, реалізація яких може позитивно вплинути на досліджуваний нами феномен. Аналіз наукової педагогічної літератури дозволив з'ясувати багатогранність понять "інтеграція" та "умова".

Дефініція "умова" у різних джерелах потрактовано як: необхідна обставина, від якої залежить здійснення чого-небудь [1, с. 1256]; правила, визначені в якійсь галузі життєдіяльності; обстановку, у якій щось відбувається; вимогу, з якої треба виходити [6, с. 776]; сукупність явищ зовнішнього та внутрішнього середовища, що ймовірно впливають на розвиток конкретного психічного явища [9, с. 206]. Під педагогічними умовами розуміють сукупність об'єктивних можливостей, змісту, форм, методів, педагогічних прийомів і виховного середовища [2, с. 33]; умови, в яких ефективно відбувається процес навчання [11, с. 39]. Л. Сподін зазначає, що педагогічні умови завжди підпорядковані зовнішнім і внутрішнім чинникам. До зовнішніх він відносить особливості організації навчально-виховного процесу; зміст навчального матеріалу; побудову міжособистісної взаємодії учасників навчання тощо, до внутрішніх – рівень професійної мотивації студентів; їхня потреба у самовдосконаленні; їхні нахили, уподобання, зацікавленість у професійному становленні тощо [9, с. 64].

Нам імпонує думка О. Комар, яка розглядає педагогічну умову з позиції обстановки та чинника [4, с. 161]. Спираючись на її твердження та враховуючи тему нашого дослідження під педагогічними умовами ми розуміємо обстановку, в якій організовується та проводиться робота з формування у майбутніх учителів початкових класів готовності до реалізації інтегративного підходу у навчанні, та чинники, які на неї впливають.

У загальнонауковому аспекті "інтеграція" – це процес взаємопроникнення структурних елементів різних галузей навчання, який супроводжується узагальненням та комплексністю знань [7, с. 79]. У науково-педагогічній літературі інтеграція стосовно педагогічного процесу трактується залежно від підходів до її педагогічної конкретизації. Педагоги С. Баготський, В. Беспалько, І. Зверєв, В. Ільченко, Б. Кедров, Е. Носенко під інтеграцією розуміють процес встановлення цілісності на основі сутнісних зв'язків між відносно незалежними об'єктами, процесами, явищами. Такої точки зору дотримуються відомі науковці І. Бех, Н. Кузьменко, О. Савченко, Р. Мустафіна, які інтеграцію розглядають як процес об'єднання, в результаті якого отримуються цілісні знання [5, с. 24-28].

Глибоке вивчення поняття "інтеграція" у навчальному процесі дозволило нам виокремити педагогічні умови, що сприятимуть ефективній підготовці майбутніх учителів початкових класів до реалізації інтегративного підходу у навчанні. Відтак, першою педагогічною умовою ми виділили організацію навчально-виховного процесу, побудованого на інтерактивній взаємодії його учасників та створення на навчальних заняттях творчої атмосфери з метою формування в студентів настанов в інтегративній діяльності. Відомо, що інтерактивна взаємодія це різновид міжособистісної взаємодії, що забезпечує організацію та виконання спільної діяльності, має високу міру взаємоузгодженості, взаємопов'язаності, взаєморозуміння її суб'єктів [10, с. 22]. О. Комар наголошує, що інтерактивна педагогічна взаємодія характеризується високим ступенем інтенсивності спілкування її учасників, їх комунікації, обміну діяльностями, зміною і різноманітністю її видів, форм і прийомів, цілеспрямованою рефлексією учасниками своєї діяльності і взаємодії, що відбулася [4, с. 45]. Відповідно до цього складниками інтерактивної взаємодії учасників навчального процесу, на думку В. Терещенка є: налагодження довірливих стосунків на основі індивідуально-особистісного підходу до них; згуртування учасників між собою шляхом актуалізації установки на партнерство, постановки спільних цілей, визначення ділянок роботи кожного учасника, актуалізації потреби в їх координації та узгодженні, забезпечення відповідальності за спільні дії та результат; структурування навчального матеріалу у формі, найбільш придатній для спільного опрацювання учасниками процесу [10, с. 37-38]. Даний вид взаємодії повинен здійснюватися у такий спосіб, коли студент самостійно відкриватиме, здобуватиме й конструюватиме знання та власну компетентність у різних галузях життя [8, с. 8]. Досягнути цього можна за умов відмови від традиційних форм та методів навчання та переходу до інтерактивних.

Дослідниками у галузі інтерактивних методів навчання є Г. Абрамова, Ю. Арутюнов, Ю. Бабанський, О. Комар, О. Пометун, О. Смолкін, В. Шпалінський та ін. Інтерактивні методи навчання – це способи активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, які спонукають їх до активної розумової й практичної діяльності в процесі оволодіння матеріалом, коли активний не тільки викладач, але й студенти [9, с. 30]. Інтерактивні форми та методи дають найбільший простір для самореалізації студентів у навчанні і найбільш відповідають особистісно-орієнтованому підходу [4, с. 45].

У процесі підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації інтегративного підходу у навчанні ми надаємо перевагу інтерактивним формам та методам роботи, які слід застосовано не ізольовано, а в певній системі з урахуванням структури та етапів процесу такої підготовки. Серед інноваційних форм навчання найбільш ефективними ми вважаємо лекцію-інформацію, лекцію-візуалізацію, лекцію-консультацію, семінар-дискусію, семінар-конференцію, семінар-розв'язання проблемних завдань, семінар-„мозковий штурм", інтегрований урок.

Важливим для нашого дослідження є використання інтегрованого заняття (інтегрований урок). Доцільність інтегрованих уроків впливає із завдань інтеграції знань, умінь та навичок студентів / учнів з основ наук. Інтегроване заняття об'єднує блоки знань із різних навчальних предметів, тем навколо однієї проблеми з метою інформаційного та емоційного збагачення сприймання, мислення, почуттів студентів, що дає змогу пізнавати певне явище різнобічно, досягати цілісності знань. Він спрямований на розкриття загальних закономірностей, законів, ідей, теорій, відображених у різних науках і відповідних їм навчальних предметах. Цей вид заняття забезпечує формування в студентів цілісної системи уявлень про діалектико-матеріалістичні закони пізнання навколишнього світу у їх взаємозв'язку та взаємозумовленості і сприяє поглибленню та розширенню знань учнів, діапазону їх практичного застосування [3]. Проведення у ВНЗ інтегрованих занять надасть змогу студентам ознайомитися з формою та змістом проведення такого виду занять, що допоможе їм у майбутній професійній діяльності.

Використання на навчальних заняттях інтерактивних технологій забезпечить створення творчої атмосфери, що сприятиме формуванню в студентів настанов в інтегративній діяльності. Створюючи творчу атмосферу на заняттях ми маємо можливість сприяти особистісному та професійному розвитку студентів, сформувати стійку потребу до наукової та дослідницької діяльності, розвивати їхню самостійність та сприяти саморозвитку студентів. У нашому дослідженні ми використовуємо інтерактивні форми та методи навчання з

метою розвитку особистісного, когнітивного та діяльнісного компонентів професійного формування майбутніх учителів початкових класів.

Другою умовою підготовки студентів до реалізації інтегративного підходу у навчанні ми виділили упровадження в навчальний процес ВНЗ спецкурсу "Інтегративний підхід у підготовці майбутніх учителів початкових класів: теорія та практика". Метою пропонованого спецкурсу є теоретична та практична підготовка студентів до реалізації інтеграції у навчально-виховному процесі. У розробці цього питання в курсі вивчення передбачається вирішення основних завдань, а саме: систематизація знань з інтеграції навчання, сучасних тенденцій та особливостей організації навчально-виховного процесу в початковій школі, специфіки та особливостей інтеграції наукових знань учнів початкової школи; формування вмінь та навичок організації інтегративного процесу в початковій школі, створення умов підвищення ефективності інтегративного процесу; використання різних форм, методів та прийомів в роботі з реалізації інтегративного підходу відповідно до навчальних потреб, мети, завдань; реалізація суб'єкт-суб'єктної взаємодії; розвиток установок до аналізу, інноваційності, самовдосконалення, креативності.

Третя педагогічна умова підготовки студентів до реалізації інтегративного підходу у навчанні передбачає наповнення інтегрованих навчальних курсів інформацією, спрямованою на їхню методичну підготовку. Зазначимо, що організація інтегрованого навчання у початковій школі дозволить студентам в ході викладання одного предмета систематизувати та узагальнити знання, уміння і навички учнів, одержанні на уроках з різних предметів. В інтегрованому курсі знання, уміння та навички, пов'язані з різними науковими областями і частково відомі раніше учням, переносяться в нові ситуації, в новий контекст, що допомагає побачити їх різні зв'язки, розширити сферу застосування розумових операцій та інтелектуальних умінь і тим самим забезпечує вдосконалення універсальних інтелектуальних умінь [3].

Відомо, що ефективним засобом формування інтегративних умінь і навичок є різноманітні міжпредметні зв'язки, що являють собою короткі принагідні вкраплення в урок відомостей, питань з матеріалу інших предметів, які сприяють глибшому сприйманню та осмисленню вивчуваного поняття або явища. Зазначимо, що методична підготовка майбутнього вчителя початкових класів до реалізації інтегративного підходу у навчанні здійснюється в процесі вивчення фахових дисциплін. Тому, основну увагу слід приділяти дисциплінам професійно-практичної підготовки, які уможливають інтеграцію наукових знань. Наповнення інтегрованих навчальних курсів інформацією, спрямованою на їхню методичну підготовку уможливує встановлення міжпредметних зв'язків у процесі фахової підготовки.

Відомо, що навчання у вищому навчальному закладі передбачає проходження різних видів практики (навчальної та виробничої). Тому четверта педагогічна умова підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації інтегративного підходу у навчанні нами сформульована як трансформація прийомів навчальної роботи студентів в інтегративні вміння у ході проходження різних видів практики. Зміст та організація педагогічної практики студентів широко розкрито у працях Н. Казакова, Н. Кузьміної, Л. Манчуленко, В. Сластьоніна, Л. Хомич, О. Щербакова, С. Якименка та ін. Педагогічну практику вони визначають як спосіб вивчення навчально-виховного процесу шляхом безпосередньої участі в ньому; як психолого-педагогічну підготовку майбутніх учителів, у процесі якої вони оволодівають необхідними вміннями й навичками; як сполучну ланку між теоретичним навчанням і майбутньою професійною діяльністю [12, с. 64]. Загальними завдання педагогічної практики майбутніх учителів є: розвиток індивідуальних творчих здібностей майбутніх учителів; закріплення і збагачення психолого-педагогічних знань у процесі їх вивчення; формування та розвиток професійних умінь і навичок; вироблення дослідницького підходу до педагогічної діяльності; ознайомлення із сучасним станом навчально-виховної роботи в початковій школі.

Висновки...Отже, виділені педагогічні умови є необхідними, оскільки певною мірою впливають на розвиток у студентів підготовленості до педагогічної діяльності та є достатніми для підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації інтегративного підходу у навчанні.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укладач і головний редактор В. Т. Бусел. – К.: Ірпінськ: ВТФ „Перун”, 2003. – 1426 с.
2. Гарнійчук В. Прогностична модель виховання патріотизму старших підлітків у позаурочній діяльності / В. Гарнійчук // Рідна школа. – 2008. – № 11. – С. 30-33.
3. Іванчук І. Інтегрований урок як специфічна форма організації навчання / І. Іванчук // Початкова школа. – 2006. – № 8. – С.15-21.
4. Комар О. А. Інтерактивна технологія в підготовці майбутніх учителів початкової школи: теорія і практика : монографія / О. А. Комар. – Умань : ПП Жовтий, 2010. – 326 с.
5. Мустафина Р. З. Интеграция в обучении как средство интенсификации подготовки учителя нач. кл. : Учеб.-метод. материалы к спецкурсу для студентов пед. вузов по спец-ти «031200 – Педагогика и методика нач. образ.» – Стерлитамак : Стер. гос. пед. ин-т, 2000. – 81 с.

6. Ожегов С. И. Словарь русского языка / под ред. Н. Ю. Шведовой. – 17-е изд., стереотип. – М. : Русский язык, 1985. – 797 с.
7. Падун Н. О. Особливості форм інтегрованого навчання у сучасній школі / Н. О. Падун, Н. Й. Андріїв // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2011. – № 1. – С. 79-82.
8. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. І. Пометун. – К., 2007. – 144 с.
9. Сподін Л. А. Педагогічні умови формування професійної спрямованості особистості студентів вищих аграрних закладів освіти : дис. ... канд. пед. наук : 10.00.04. / Л. А. Сподін. – К., 2001. – 228 с.
10. Терещенко В. А. Формування психологічної готовності майбутніх учителів до інтерактивної взаємодії з учнями : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Терещенко Вікторія Анатоліївна. – Кам'янець-Подільський, 2008. – 238 с.
11. Якименко С. І. Підготовка майбутнього вчителя до громадського виховання учнів початкової школи : монографія / С. І. Якименко, І. В. Щербак. – К. : Видавничий Дім "Слово", 2011. – 240 с.

Анотація

У статті розкрито різні підходи до трактування дефініцій "інтеграція" та "умова"; з'ясовано зміст поняття "педагогічна умова" з урахуванням окресленої теми дослідження. Виділено та обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації інтегративного підходу у навчанні, які є ефективними у використанні та позитивно впливають на педагогічний процес.

Аннотация

В статье раскрыто различные подходы к трактовке дефиниций "интеграция" и "условие"; выяснено содержание понятия "педагогическое условие" с учетом обозначенной теме исследования. Выделены и обоснованы педагогические условия подготовки будущих учителей начальных классов к реализации интегративного подхода в обучении, которые являются эффективными в использовании и положительно влияют на педагогический процесс.

Summary

The article deals with different approaches to interpreting the definitions of "integration" and "condition", clarified the meaning of "pedagogical condition" subject to the designated topic of research. Highlight and grounded pedagogical conditions for training of primary school teachers to implement an integrative approach to learning that are effective to use, and positively influence the educational process.

Ключові слова: інтеграція, умова, педагогічна умова, інтегрований урок.

Ключевые слова: интеграция, условие, педагогическое условие, интегрированный урок.

Key words: integration, condition pedagogical condition, integrated lesson.

Подано до редакції 05.10.13.

Рекомендовано до друку канд. пед. наук, доц. Єнгаличевою І.В.

УДК 373.2+378+378.147+372.461

© 2013

Княжева І.А.

ДІАГНОСТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНІВ РОЗВИТКУ МЕТОДИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ "ДОШКІЛЬНА ОСВІТА"

Постановка проблеми у загальному вигляді... Потреба суспільства у громадянах, що здатні до активної самореалізації в умовах постійно і швидко змінюваних соціальних обставин, актуалізує проблему розвитку творчої особистості. Вирішення цієї проблеми значною мірою пов'язане з якістю підготовки майбутніх викладачів вищої освіти. Її суттєвим показником виступає розвиток їхньої методичної культури, вихідною умовою якого є педагогічна діагностика.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Проблемі діагностики педагогічних явищ і процесів присвячені роботи В.П.Андрущенко, В.І.Бондаря, О.І.Гури, Е.Е.Карпової, Н.В.Кузьміної, Л.М.Мітіної, С.О.Сисоєвої, В.О.Сластьоніна, Ю.Г.Фокіна та багатьох інших учених.

Педагогічна діагностика розглядається як система певних технологій, процедур, засобів, методів і методик, що використовуються для пізнання стану об'єктів (суб'єктів) навчання з метою встановлення ознак, що характеризують нормальний або з відхиленням від стандарту перебіг педагогічного процесу [2].

Вивченню особливостей прояву феноменів методичної сфери професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів присвятили свої дослідження О.А.Абдуліна, К.Б.Абраменко, І.М.Артемьєва, А.П.Карачевцева, О.Е.Коваленко, Т.Е.Кочарян, Н.В.Морзе, О.С.Падалка, С.А.Пятаєва, Л.Ф.Спірін, Л.Г.Таланова, Н.Г.Тарасенко, О.А.Тімакіна, В.Д.Шарко та ін., проте зазначені дослідження не стосуються проблем розвитку методичної культури майбутніх викладачів спеціальності "Дошкільна освіта". Аналіз наукової літератури засвідчує, що до сьогодні недостатньо досліджена проблема діагностики рівнів розвитку зазначеного феномену.

Формулювання цілей статті... Мета даної статті полягає в розкритті діагностичного інструментарію визначення рівнів розвитку методичної культури майбутніх викладачів спеціальності "Дошкільна освіта".

Виклад основного матеріалу дослідження... Методичну культуру майбутнього викладача розуміємо як системне динамічне особистісне утворення, що має здатність до самоорганізації і виявляє себе як інтегральна